

Kalekaya Mahallesi'nde (Onikişubat/ Kahramanmaraş) Fındık Yetiştiriciliği

Hazelnut Cultivation in Kalekaya Neighborhood (Onikişubat/Kahramanmaraş)

Şeyma NACAR TOPCU
Nadire KARDEMİR

Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi, İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Ana
Bilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye

IV. Uluslararası Coğrafya Eğitimi
Kongresi (UCEK) 7-9 Ekim 2022
tarihinde Karabük kongresinde
"Kahramanmaraş'ın Karadeniz'inde
Fındık Üretimi: Kalekaya Mahallesi
örneği" adlı başlıkla çalışmanın sadece
bir bölümü tam metin bildiri olarak
sunulmuştur.

IV. International Geography Education
Congress (UCEK) on October 7-9, 2022
in Karabük congress "Hazelnut
Production in the Black Sea of
Kahramanmaraş: The Case of Kalekaya
Neighborhood", only one part of the
study was presented as a full-text
paper.

Geliş Tarihi/Received: 27.01.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 12.12.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 27.12.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Şeyma Nacar Topcu
E-mail: nacarseyma2003@gmail.com

Cite this article as: Nacar Topcu, Ş., &
Karademir, N. (2023). Kalekaya
mahallesi'nde (onikişubat/
kahramanmaraş) Fındık yetiştiriciliği.
Eastern Geographical Review, 28(50),
64-74.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International License

ÖZ

Coğrafi özellikleri bakımından nemli iklim bölgelerinde yetiştirilmeye uygun olan fındık bitkisi, Türkiye'de ilk defa Giresun'da üretilmeye başlanmış olup ülkenin dış ticaretinde tarımsal ihracat ürün olma özelliğiyle önem arz eden ürünler arasında yerini almıştır. Eskiçağlardan beri tanınan ve tarihi süreç içinde özel bir yere sahip olan fındık, şimdilerde Kahramanmaraş'ın Kalekaya Mahallesi için ekonomik bir ürün haline gelmiştir. Çalışmada Kalekaya'daki fındık üretiminin yörede bilinirliğinin artırılması ve farkındalık yaratılması, fındığın yöre ekonomisine ve istihdamına yönelik katkısının belirlenip üretim sürecinde karşılaşılan sorunların ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, fındık üreticileri ile yapılan görüşmeler tablolar haline getirilerek değerlendirilmiştir. Katılımcılar, fındık üretimini dedelerinden öğrendiklerini ve uzun yıllarda bir kültür haline gelen bu üretimden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Kırsal bir mekân olan Kalekaya ve çevresinde fındık üretiminde doğru gübre kullanımıyla verimliliğin artırılacağı ve fındığın yörede önemli bir istihdam alanı oluşturup çevre il ve ilçelere olan göçü azaltacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, fındık üretimi, Kalekaya, Kahramanmaraş

ABSTRACT

The hazelnut plant, which is suitable for growing in humid climatic regions in terms of its geographical features, has started to be produced in Giresun for the first time in Turkey and has taken its place among the products that are important in the country's foreign trade. Hazelnut, which has been known since ancient times and has a special place in the historical process, has now become an economic product for the Kahramanmaraş Kalekaya Neighborhood. In the study, it is aimed to increase the recognition and awareness of hazelnut production in Kalekaya in the region, to determine the contribution of hazelnut to the local economy and employment, and to reveal the problems encountered in the production process. In the study, a semi-structured interview form was used as a data collection tool, and the interviews with hazelnut producers were evaluated in tables. Participants stated that they learned hazelnut production from their grandfathers and that they were satisfied with this production, which has become a culture for many years. Productivity will increase with the correct use of fertilizer in hazelnut production in Kalekaya and its surroundings, which is a rural location. It is also thought that hazelnuts will create an important employment area in the region and reduce migration to surrounding provinces and districts.

Keywords: Agriculture, hazelnut production, Kalekaya, Kahramanmaraş

Giriş

Üretimi çok eski dönemlere dayanan fındık yetiştiriciliğinin geleneksel bir ürün olarak ülke ekonomilerine önemli katkısı bulunmaktadır. Fındık, Huşgiller familyasından *Corylus* türünü oluşturan çalı ve ağaç türlerinin ortak adı olup bu ağacın sert kabuk içinde bulunan yağlı ve nişastalı meyvesidir. Fındık adı ile bilinen meyvenin kökeni eski Yunanistan'da "Pont Exinus" olarak adlandırılmaktadır. Bu bitkinin "Pontik" sözcüğüne dönüşmesiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir. Akdeniz ve Ortadoğu bölgelerine Karadeniz Bölgesi'nden yayıldığı için bu alanlarda fındık olarak bilinmektedir (Tarım & Orman Bakanlığı, 2022). Fındığın anavatanı olarak İlk ve Ortaçağ kaynaklarında çeşitli coğrafyalar gösterilmekle birlikte Eskiçağ tarihçilerinden Herodot'un ünlü "Coğrafya" isimli eserinde, fındığın Karadeniz'in doğusunda yetiştirdiği ifade edilirken, fındıktan sağlanan yağın elde edilme yöntemi ve teknikleri ile ilgili de bilgiler

verilmiştir. Fındık, Avrupa'ya Doğu Karadeniz Bölümünden yayılmış, Giresun yöresi tarihsel süreç içerisinde fındığın Türkiye'deki ilk üretim merkezi olmuştur. Fındık üretimi ve ticareti XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Türkiye'nin ekonomisinde önemli bir ihraç ürün haline gelmiştir (Kızılkaya, 2018). Fındık, bademden sonra dünyada en yaygın üretimi yapılan sert kabuklu bir meyvedir. Dünyada fındığın %80'i şekerleme ve çikolata imalatında, %10-12'si bisküvi ürünlerinde, %3-4'ü kuruyemişlerde, %2-3'ü dondurma ve yağ sanayinde kullanılmaktadır (Tarım & Orman Bakanlığı, 2022). Fındık ve fındık yağı kalp ve diğer kasların ve üreme sisteminin normal çalışması için gerekli olan E vitamininin en önemli besin kaynakları arasında yer almaktadır (Yapar, 2008).

Fındık, ılıman ve nemli iklim bölgelerine uyum sağlamış nemli ve serin topraklarda 6-7 m'ye kadar büyüyeabilen, kırıç ve güney bakılı arazilerde 2-2.5 m boylanabilen bir ağaççık bitkisidir. Yeterli büyüme ve gelişme sağlayabilmesi için yıllık yağış miktarının en az 750-800 mm ve en fazla 1300-1400 mm olması, yağış rejimlerinin mevsimlere nispeten düzenli dağılması gerekmektedir. Yıllık sıcaklık ortalamalarının 13-16 °C olduğu yörelerde fındık bitkisi en uygun yetişme ortamını bulmaktadır. Fındık için kış sıcaklık ortalamalarının 6 ila 7 °C, yaz sıcaklık ortalamalarının 20-25 °C seviyesinde seyretmesi gerekmektedir. Fındık bahçesi oluşturulduğunda 5-6 yıl içinde meyve alınmaya başlanılmaktadır. Ancak azami verime 8-10 yıl içinde ulaşmakta, iyi bir bakım ve budamaların yapılması ile birlikte bir fındık bahçesinden 70-80 yıl ekonomik anlamda meyve alınabilmektedir (Doğanay, 2012; Fideghelli & Salvador, 2009; Zengin & Özbahçe, 2014). Fındık meyvesi, nisan sonu mayıs başından itibaren belirlemeye başlamakta ve yine iklim şartlarına, bahçelerin bulunduğu bölgelere ve yükseltiliye bağlı olarak temmuz ve ağustos ayları içerisinde olgunluğa erişebilmektedir. Fındık bahçelerinde hasat ağustos ayının ilk haftası başlarken, yüksekler çıkıldıkça hasat süresi (ağustos sonu, eylül başı) gecikmektedir. Uygun koşullarda toplanan ve kurutulmuş fındıklar genellikle jüt çuvalara doldurulur ya da dökme olarak depolanır. Natürel fındıklar bir yıl, kabuklu fındıklar ise daha uzun süre tazeliğini koruyabilmekte ve özellikle küçük işletme sahipleri fındığını hasat işlemleri tamamlandıktan sonra tüccara veya Fiskobirlik'e satmaktadır (Zaman, 2004).

Kalekaya Mahallesi'nin bulunduğu coğrafi konum fındık tarımı için uygun bir ortam oluşturmaktadır. Yörenin önemli bir geçim kaynağı haline gelen fındığın ekim alanları her geçen gün genişlemektedir. Bu durum da yöre halkının istihdamına katkı sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, Kalekaya Mahallesi'nin fındık üretimindeki mevcut durumu incelemek ve potansiyelini ortaya koymaktır. Çalışmanın yörede kendine yaşam alanı bulmuş olan fındık bitkisinin geçmişi, günümüzü ve gelecekteki üretim potansiyeli hakkında bilgi sunması, literatüre katkı sağlaması bakımından önem arz ettiği düşünülmektedir. Ayrıca fındık bitkisinin yerel halka ekonomik anlamda daha fazla gelir sağlayıp yöreden göçü azaltabilecek potansiyeli vardır.

Çalışma, konuya dair genel bir literatürün aktarıldığı giriş bölümüyle başlamaktadır. Girişin sonunda çalışmanın amacı ve öneminden bahsedilmiştir. Daha sonra çalışma kullanılan veri setinin tanıtıldığı, ilgili analiz süreçlerinin aktarıldığı materyal ve yöntem bölümüyle devam etmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Kalekaya Mahallesi'nin genel coğrafya özellikleri verilmiştir. Diğer bölümde ise bulgular başlığı adı altında fındık üretimi ve ekonomik boyutu ile ilgili bilgiler okuyucuya sunulmuş, temel veri setlerinden elde edilen çıktılar paylaşılmıştır. Çalışma, tartışma ve sonuç bölümüyle son bulmaktadır.

Yöntem

Kalekaya Mahallesi'nde fındık üretimi yapan üreticilerden elde edilen bilgiler birincil nitelikli verileri oluştururken, ikincil verileri İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Onikişubat Belediyesi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verileri ile birlikte konuyla ilişkili olan çalışmaların sonuçları oluşturmaktadır. Çalışma için adı geçen kurumlardan alınan bilgilerle birlikte üretimin temel aktörleri olan tarımsal üreticilerin fındık bitkisine yönelik bilgileri önem arz etmektedir. Fındık yetiştiriciliğinde mevcut eksikliklerin tespit edilmesine yönelik katkı sağlayan yöre halkı, çözüm üretme noktasında da fikir vererek yardımcı olmuştur.

Çalışma kapsamında mevcut durumu ortaya koyabilmek amacıyla nitel araştırma yöntemleri tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmada, konu ile ilgili yerli ve yabancı literatür incelenmiş, konunun kavramsal ve kuramsal çerçevesine ilişkin kaynaklar taranmış ve ilgili literatür tartışılmıştır. Nitel araştırma kısıtlı bir gruptan derinlemesine bilgi alınması gereken durumlarda başvurulan bir yöntemdir (Brinkmann, 2018). Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırmanın temellerini oluşturan bakış açılarından biri olan fenomenoloji de olguların açıklanması ve betimlenmesine odaklanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 71). Fenomenolojik araştırmalarda en fazla tercih edilen veri toplama yöntemi yüz yüze yapılan görüşmelerdir (Johnson & Christensen, 2014, s. 386; Karasar, 2020). Çalışmada etik kurul izin belgesi alındıktan sonra veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından ön görüşmeler neticesinde hazırlanmıştır. Görüşme formunda katılımcıların demografik özelliklerine, fındık üretimi ile ilgili düşüncelerine, yörede fındığın mevcut potansiyeli ve istihdamına yönelik sorulara yer verilmiştir.

Araştırma yönteminin nitel olması ve veri toplama yönteminin görüşme ve gözlem olması nedeniyle büyük bir örneklem grubuna ulaşmak gerek zaman gerek maliyet açısından pek olası değildir. Nitel araştırmalarda evrende olması muhtemel bütün çeşitliliği ve ayrırlığı temsil edebilecek uygun bir örneklem grubu ile bütüncül bir resim elde etmek daha doğru kabul edilmektedir (Karataş, 2017). Bu sebeple çalışmada örneklem belirlenirken "rastgele örnekleme yöntemi" tercih edilmiştir. 6 katılımcı ile yüz yüze görüşülmüş ve elde edilen bulgular not alındığı gibi ses kayıt cihazı ile de kaydedilmiştir. Görüşmeler ortalama 25-30 dakika sürmüş ve yeterli cevabın alınmadığı durumlarda katılımcılara ek sorular yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde görüşmecinin elinde önceden hazırlanmış bir soru seti bulunmakta ve araştırmacı görüşmelerin gidişatına göre sorulara eklemeler yapabilmektedir (Baş & Akturan, 2017, ss. 85-91). Mülakatın yapıldığı fındık üreticileri rassal olarak seçilmiş ve 4. mülakattan sonra benzer cevaplar alınmaya başlanmıştır. Çalışmada örneklem olarak gönüllülük esasına göre katılmayı kabul eden 6 kişiyle yapılan mülakatların neticesinde veri doygunluğuna ulaşıldığı tespit edilmiş ve görüşmelere son verilmiştir. Katılımcıların 2'si esnaf, 1'i muhtar ve 3'ü ev hanımı olup 6'sı da doğma büyüme Kalekaya'lı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların 1'i 20 yaşın altında 5'i ise 40 yaş üzerinde ve evlidir. Ayrıca katılımcıların eğitim durumlarının ilkökul ve ortaokul düzeyinde olduğu görülmektedir. Katılımcılar geçimlerinin büyük bir kısmını Kalekaya'da yetiştirdiği fındık üretiminden sağladığı ve ortalama gelirlerinin asgari ücretin üzerinde olduğu ifade edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1.
Katılımcıların Demografik Yapısı

Fındık Üreticisi	Cinsiyet	Yaş	Memleket	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Temel Geçim Kaynağı	Meslek	Aylık Gelir (TL)	Fındıktan Yıllık Kazanç (TL)
K-1	Erkek	50	Kahramanmaraş	Evli	Lise	Çiftçilik	Muhtar	5000-5500	25.000
K-2	Kadın	52	Kahramanmaraş	Evli	Okuma-yazma bilmiyor	Çiftçilik	Ev hanımı	Yok	40.000
K-3	Erkek	47	Kahramanmaraş	Evli	Lise	Esnaflık	Züccaciye	5500-6000	10.000
K-4	Kadın	19	Kahramanmaraş	Evli	İlkokul	Çiftçilik	Ev hanımı	Yok	20.000
K-5	Erkek	42	Kahramanmaraş	Evli	İlkokul	Esnaflık	Fırıncı	7000-8000	20.000
K-6	Kadın	49	Kahramanmaraş	Evli	İlkokul	Çiftçilik	Ev hanımı	Yok	60.000

Çalışmada katılımcılar K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-6 şeklinde kodlanarak değerlendirilmiştir. "K" harfi katılımcı kelimesini temsil etmektedir. Elde edilen veriler tablolar haline getirilerek içerik analizleri yapılmıştır. Araştırma ile ilgili elde edilen bulguların içerik analizleri, verilerin kodlanması, tablolaştırılması ve haritaların hazırlanması şeklinde yapılmıştır. ArcGIS 10.5 yazılım programı kullanılarak 1/25.000 ölçekli lokasyon haritası ve 30 m x 30 m mekânsal çözünürlüğe sahip Aster GDEM verisinden bir fiziki harita üretilmiştir. Elde edilen veriler birbiriyle bağlantılı bir şekilde düzenlenmiş ve fotoğraflar ile desteklenmiştir. Çalışmada kullanılan istatistiksel verilerin hesaplanması ve grafik haline getirilmesinde RStudio 4.2.1. programı kullanılmıştır. Bu program veri analizi, grafiksel özellikler, kullanıcı tanımlı özinelemeli fonksiyonlar, girdi ve çıktı olanakları içeren iyi geliştirilmiş bir arayüze sahiptir (Kaya ve ark., 2019). Çalışmada RStudio programı, esnek kullanımı ve veri görselleştirme imkânı sağlamasından ötürü tercih edilmiştir (Şekil 1).

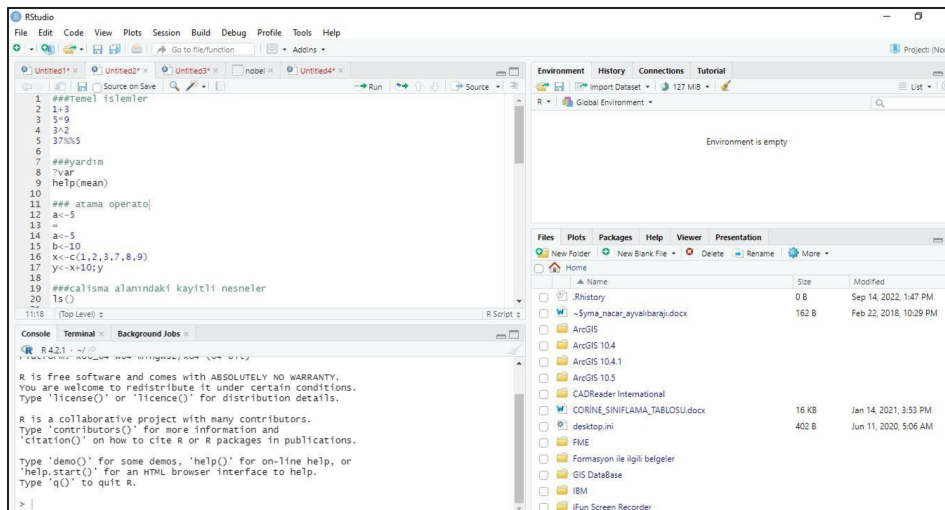
Çalışma Alanının Genel Coğrafya Özellikleri

Çalışma alanını oluşturan Kalekaya, Kahramanmaraş'ın Onikişubat ilçesine bağlı bir mahalledir. Kalekaya'nın kuzeyinde Çokran, doğusunda Gölpınar, güneydoğusunda Sadıklı, güneybatısında Sumaklı, batısında ise Boynuyoğunlu Mahalleleri yer almaktadır. Kahramanmaraş merkeze 62 km uzaklıktadır. Yöreye can suyu olan Ceyhan Nehri Kalekaya Mahallesi'nin kuzeybatısından geçmekte ve Andırın ilçesinin güneyindeki Aslantaş Barajı'na dökülmektedir. Çimen Dağı'nın kuzeybatıya bakan yamacında

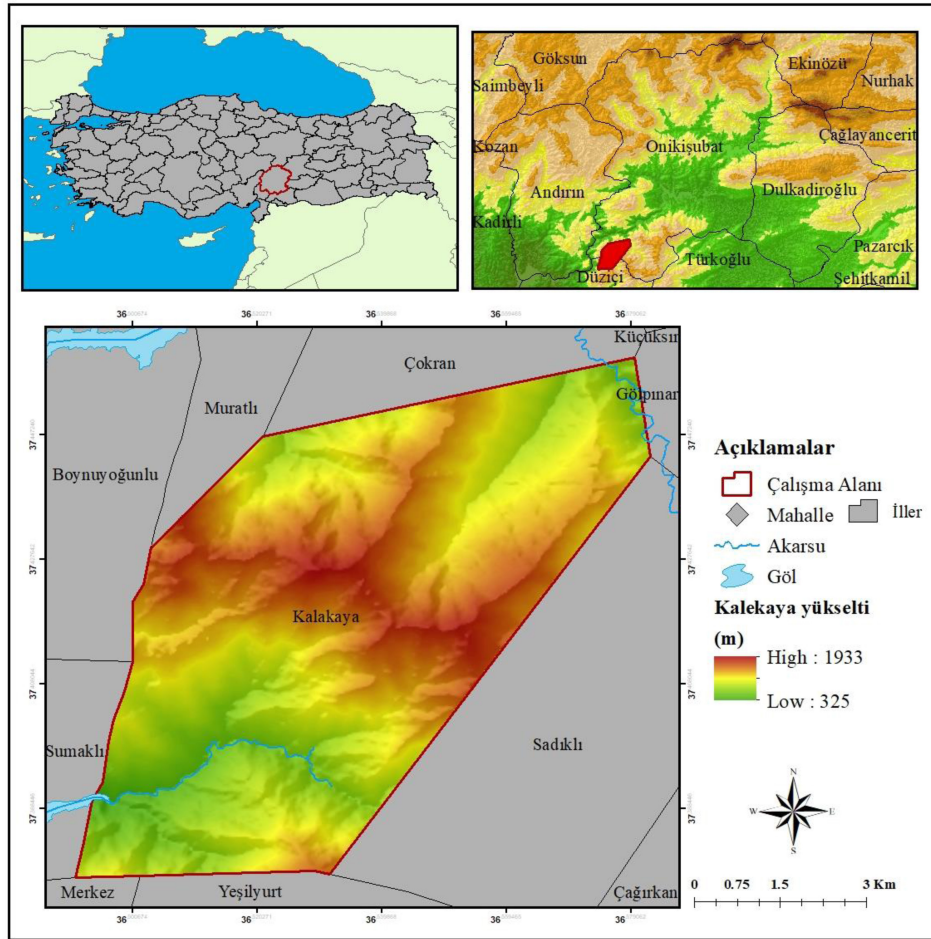
konumlanan Kalekaya Mahallesi, adını kuzeydoğusunda bulunan "Sivrikaya" diye adlandırılan bir kayadan almıştır (Varol & Tatlı, 2003) (Şekil 2). Yöre halkı Kalekaya Mahallesi'ni eskiden beri yerel ifadeyle "Galaya" olarak isimlendirmiştir.

Kahramanmaraş'ın yeryüzü şekilleri Güneydoğu Toroslar'ın uzantıları olan dağlarla ve bunlar arasında kalan çöküntü alanlarından oluşmaktadır. Arazi yüksekliği 3000 metreye kadar çıkan Kahramanmaraş ilinin doğu sınırında Nurhak Dağları, Göksun ilçesi yakınlarında Binboğa ve Dibek Dağları, Merkez ilçenin (Onikişubat) kuzeydoğusunda Engizek Dağı ve Merkez ilçede yer alan Ahırdağı belli başlı yükseltilerini oluşturmaktadır. Onikişubat ilçesinin yükseltisi 223 metreden başlamakta ve 3018 metreye kadar çıkmaktadır (Esen & Avcı, 2020). Ahır Dağı'nın güney eteklerine konuşlanmış olan şehir merkezinin batı tarafı ilçeye sınır oluşturmaktadır. İlçenin güney ve orta bölümünün yükseltisi daha az iken, kuzey kesimleri daha yüksektir. Çalışma alanını oluşturan Kalekaya, 11,8 km² alanda 1050-1150 m yükseltileri arasında engebeli bir arazi üzerinde Döldül Dağı'nın eteklerinde kurulmuştur. Bu saha, doğal alanları tahrip edilmeden korunabilmiş ender yörelerimizden biridir. Etrafı dağlarla çevrili olan mahallede hidrografik yapı gelişmiş, flora ve fauna çeşitlilik kazanmıştır (Şekil 3).

Kalekaya Mahallesi'nin ve çevresindeki alanların eğim değerleri batıdan doğuya doğru azalmakla beraber vadilerin oluşturduğu arızalı topoğrafya üzerinde eğim değerleri kısa mesafelerde oldukça değişiklik göstermekte, kuzeydoğusu %10'nun altında

Şekil 1.
RStudio Programının Arayüzü (Nacar Topcu, 2022).

Şekil 2.
Çalışma Alanının Lokasyon Haritası (Nacar Topcu, 2022).

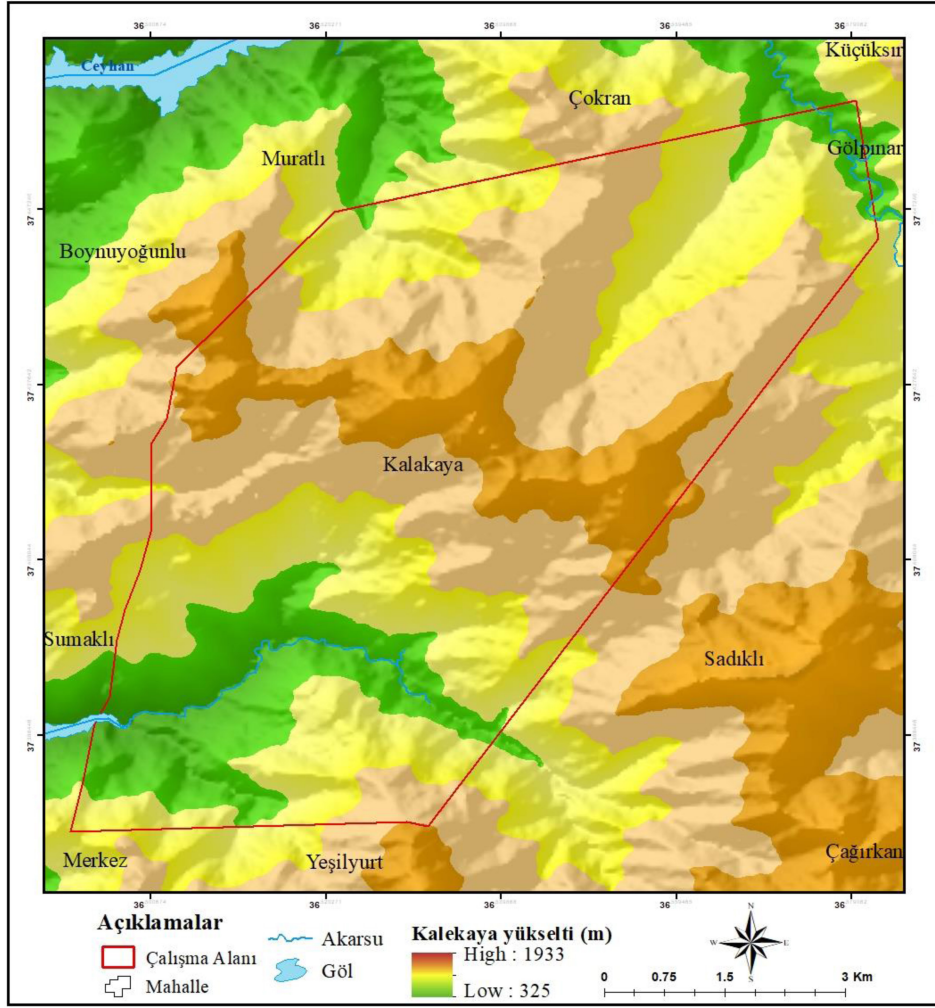
eğim değerlerine sahipken, mahallenin bulunduğu saha %10 ile %32,6 eğim değerleri göstermektedir. Doğal yollar daha çok tek araçlık ve bazen de patikalardan oluşmaktadır. Yürüyüş hatları boyunca topografyanın arızalı olması nedeniyle derin vadiler (Sadıklı-Kalekaya) ve sırtlar görülmektedir (Bayhan, 2018). Kalekaya Mahallesi'nde hâkim bitki örtüsü; kızılçam karaçam, meşe, ardıc ve sedirin bir arada bulunduğu meşcerelerdir. Bu alanlardan daha yükseklere çıkıldıkça göknar ve kayın ağaçlarının karışımına geçilmektedir. Ayrıca yörede 300 yıllık anıt sedir (yerel adla kamlak) ağaçlarına rastlanılmaktadır. Çalışma alanında meşe ağaçlarının yoğun olması büyükbaş hayvancılıktan daha ziyade küçükbaş hayvancılığın gelişmesini sağlamıştır. Çalışma alanının bulunduğu Onikişubat ilçesinin yıllık ortalama sıcaklığı 14.5 °C'dir. Yörede kış ayları (Aralık, Ocak, Şubat) diğer aylardan daha fazla yağış almaktadır. Ortalama 110 mm yağış miktarıyla en fazla yağış Ocak ayında düşmektedir. Ağustos 26.4 °C sıcaklık ortalaması ile yılın en sıcak ayıdır. Yılın en düşük sıcaklık ortalaması ise 2.0 °C ile Ocak ayında ölçülmüştür (MGM, 2022).

Kalekaya Mahallesi'nin 1881 yılında 146 olan nüfusu, 1935 yılında 212'ye, 1960 yılında 292'ye, 1980 yılında 439'a, 2000 yılında 556'ya yükselmiştir. Kalekaya'da 2010 yılında 554, 2014'de 452, 2018'de 435, 2020'de 368, 2021'de 358 kişi yaşamaktaydı. 2022'de ise Kalekaya Mahallesi'nin nüfusu 350'dir. Bu nüfusun 182'si erkek, 168'i kadındır (TUİK, 2023). Yöreden yılın dört mevsimi Çukurova'ya işçi olarak gidilmekte ve geçim kaynağı olarak

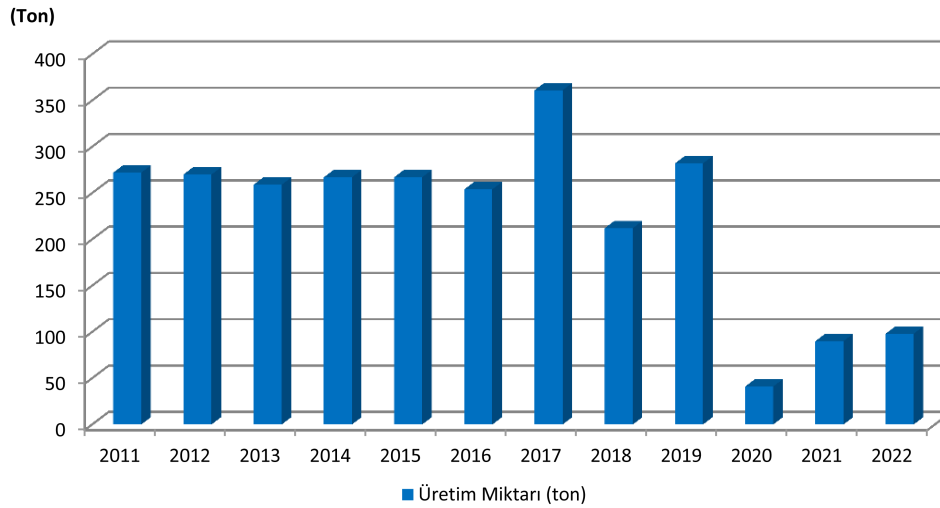
kısmen de olsa tarım işçiliği önemli yer tutmaktadır. Kalekaya'nın nüfusu 2000 yılına kadar artış eğiliminde iken, 2012 Büyükşehir Yasasında köylerin mahalleye dönüşmesinden sonra nüfus sürekli olarak azalma eğilimi göstermiştir. Bu durum yöreden dışarıya göçün olduğunun önemli bir göstergesidir. Yörede yaylacılık faaliyeti yapmak amacıyla Söğütlü Yaylası'na çıkılmaktadır. Karasu ve Beremetli yörenin iki önemli obasıdır. Mahalle yüzölçümünün 2.17 km²'si kuru tarım alanı, 9.57 km²'si orman arazisi ve 7 hektarı ise yerleşme alanından oluşmaktadır. Ormancılık dışında, tarım alanlarında yoğun olarak meyvecilik (fındık, ceviz, kivi, elma, kiraz, erik, armut vs. gibi) faaliyeti yapılmaktadır. Yörede fındık başta olmak üzere ceviz ve kivi de yetiştirilmektedir (Toroğlu & Kılınc, 2020, s. 398). Yerel kamu kurum ve kuruluşları kivi üreten çiftçilere son iki yıldır ilaç ve gübre desteği sağlamaktadır (Görsel 1).

Bulgular

Kalekaya Mahallesi, fındık üretiminde sahip olduğu rakamlarla Kahramanmaraş ekonomisi açısından özel bir konuma sahiptir. Her ne kadar Türkiye'de fındık denilince akla Karadeniz Bölgesi özellikle de Ordu, Samsun ve Giresun illeri gelse de, Kalekaya yerleşkesinin coğrafi konumu itibarıyla fındık üretim miktarı ve sahip olduğu potansiyel dikkat çekicidir. Kalekaya'nın doğal ortam özellikleri fındık yetiştiriciliğine uygun bir alan oluşturmaktadır. Kahramanmaraş'ın Karadeniz'i olarak adlandırılan Kalekaya Mahallesi'nin en önemli geçim kaynağı fındık'tır. Bu bölümde fındık bitkisinin yapısı, geçmişi, potansiyeli, üretimi ve

Şekil 3.
Çalışma Alanının Fiziki Haritası (Nacar Topcu, 2022).

Görsel 1.
Yörede Yetiştirilen Diğer Meyveler (Kivi, Elma, Erik) (Nacar Topcu, 2022). Not. Nacar Topcu, Ş. (2022). Yörede Yetiştirilen Meyveler(Kivi, Elma, Erik) [Fotoğraf]. Şeyma Nacar Topcu, Kişisel Arşivi.

ekonomik değeriyle ilgili bilgiler katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde verilmiştir. Fındık üretiminin yetiştiricilik açısından incelenmesi amacı ile yapılan bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular fındık bitkisinin yapısından başlayıp bütün kültürel süreci kapsamaktadır.

Kalekaya Mahallesi'nde Fındık Üretimi

Kahramanmaraş'ın Karadeniz'i olarak bilinen Kalekaya Mahallesi'nde yaklaşık 100 yıldır fındık üreticiliği yapılmaktadır. Geçmişte yöre halkı Karadeniz'e fındık toplama işçiliğine gittiğinde oradaki arazi şartlarının ve bitki dokusunun köylerine benzerlik gösterdiğini görünce oradan fındık fidanı getirip yöreye dikmeye başlamışlardır. Fidanlar ilk olarak Kalekaya Mahallesi'nde denenmiş ve yörede yetiştirdiği, veriminin de yüksek olduğu fark edilmiştir. Daha sonra ise 6 bin dekarlık alanda fındık dikimine başlanılmış ve yörede yetişen fındıklar 4-5 yıl içerisinde mahsul vermiştir. Fındık üretimi üzerine yapılan çalışmalar olumlu sonuçlanınca ticari bahçeler oluşturulmaya başlanmıştır. Yörede tarladan toplanan mahsuller at, eşek ya da traktör ile evlere getirilmekte ve büyük bezler üzerine dökülen fındıklar temizlenerek satışa hazır hale gelmektedir (Maraş Medya Merkezi, 2022). Fındık, yöre halkına ekonomik anlamda katkı sağlamakta, çevre il ve ilçelere ürün satışı yapılmakta, hatta her yıl Almanya ve Hollanda'ya yöre halkı tarafından ihraç edilmektedir. Kalekaya'da fındık hasatı Ağustos ayında yapılmakta ve çiftçilerin arazilerinin büyüklüğüne göre 15 ile 20 gün arasında fındık hasat işlemi sürmektedir. Sabahın erken saatlerinde hasat işlemine başlanılmakta ve akşam hava kararınca kadar devam etmektedir. Fındık üretiminin yaygınlaşması ile atıl olan aile iş gücü aktif hale gelmiş ve aile üyeleri fındık hasadına katılım sağlamıştır. Özellikle imece usulü yapılan fındık hasadında yöre halkı birbirlerine yardım etmektedir. Yörede fındık üretiminin devam etmesiyle yaşam şartlarının yükselebileceği ve istihdamın arttırılabileceği düşünülmektedir.

Çalışma alanında fındık üretimiyle ilgili yerel üreticilerden geçmişe dair üretim bilgileri alınabilmesine rağmen, TÜİK'ten 2010 yılından sonraki reel verilere ulaşılabilmektedir. 2011 yılında 272 ton fındık üretimi yapılırken, 2020 yılında 41 tona kadar gerilemiştir. 2011-2020 yılları arasında fındık üretiminde ciddi bir azalma olmuştur. Çalışma alanında fındık ekim alanları genişlerken, üretimde bir azalma söz konusu olmuştur. Bu durum üzerinde yaz mevsiminin kurak geçmesi ve meyvenin erken olgunlaşması etkili olmuş, birim alana düşen verim ve randıman olumsuz etkilenmiştir. 2019 yılında yıllık toplam yağış 813.5 mm iken 2020 yılında 528.3 mm'ye kadar gerilemiştir (MGM, 2022). Kahramanmaraş'ta özellikle 2020 yılında yağışların az olması ve covidin ortaya çıkması fındık rekoltesinin 41 tona düşmesine yol açmıştır. Katılımcılar pandeminin çalışma, barınma ve ulaşım koşullarını olumsuz

etkilediğini vurgulamıştır. Çalışma alanında en yüksek üretim 361 ton ile 2017 yılında, en düşük üretim ise 41 ton ile 2020 yılında gerçekleşmiştir. Yörede şu an bin dönümde yapılan fındık üretiminin 2 bin dönüme çıkarılması hedeflenmektedir. Yöre halkının temel geçim kaynakları arasında yer alan, Karadeniz fındığından daha iri, kabuğu sert ve yassı şekilde olan Maraş fındığına yerel halk tarafından "Ayı fındığı" ismi verilmektedir. 2022 yılında Maraş ilinde 90 ton rekolte alınacağı öngörülmüş ancak 98 ton fındık üretimi yapılarak beklenenin üzerinde bir üretim olmuştur (Şekil 4 & Görsel 2) (<https://kahramanmaras.tarimorman.gov.tr/>, 2022).

Kahramanmaraş İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından Kalekaya Mahallesi'nde Fındık Hasat Şenliği düzenlenmektedir. En son 22 Ağustos 2019 tarihinde yapılan fındık hasat şenliği, pandemiden ötürü iki yıldır yapılmamaktadır. Bölgede fındık tarımının geliştirilmesi amacıyla Kahramanmaraş Valiliği koordinesinde çalışma yürüten İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Giresun Fındık Araştırma Enstitüsünden destek almıştır. Giresun Fındık Araştırma Enstitüsünün burada yapmış olduğu tespitlerde Kalekaya yöresinin fındık yetiştiriciliğine uygun olduğu ifade edilmiştir. Giresun Fındık Araştırma Enstitüsü yörede Karadeniz'de olmayan farklı fındık genotipine rastladıklarını belirtmiştir (Ünyenet Haber, 2022) (Görsel 2 & 3). Yörede fındık üretimi dışında atıl olan tarım arazilerinde ceviz ve kivi gibi katma değeri yüksek ürünlerde ilaç ve gübre desteği sağlanarak tarımsal üretime kazandırılmaktadır.

Yöre Halkının Fındık Üretimine Dair Düşünceleri

Çalışma kapsamında fındık üreticilerine yörede yetiştirilen fındığın geçmişi, yapısı ve geleceği hakkında sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların 2'si esnaf, 1'i muhtar ve 3'ü ev hanımı olup 6'sı da doğma büyüme Kalekaya'lı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların 1'i 20 yaşın altında 5'i ise 40 yaş üzerinde ve evlidir. Ayrıca katılımcıların eğitim durumlarının ilkökul ve ortaokul düzeyinde olduğu görülmektedir. Katılımcılar geçimlerinin büyük bir kısmını Kalekaya'da yetiştirdiği fındık üretiminden sağladıklarını ve ortalama gelirlerinin asgari ücretin üzerinde olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılar yörede fındık üretiminin çok eskilerden beri yapıldığını ve Karadeniz'e çalışmaya giden yöre halkı tarafından çitili (fidesi) getirilerek yetiştirilmeye başlanıldığını ifade etmişlerdir. En az 80-90 yıllık bir tarihi geçmişi olan fındık bitkisinin her geçen yıl dikim alanı genişlemiştir. Fındık üreticileri kendilerini bildiklerinden beri bu işle uğraştıklarını ve coğrafi şartlarında fındık yetiştiriciliğine uygun olmasından ötürü fındık bitkisinin bu yörede yayıldığını söylemişlerdir.

Şekil 4. Fındık Üretim Miktarları (TÜİK, 2022).

Görsel 2.

Kalekaya Fındık Hasat Şenliğinden Görünüm (Nacar Topcu, 2019). Not. Nacar Topcu, Ş. (2019). Kalekaya Fındık Hasat Şenliğinden Görünüm [Fotoğraf]. Şeyma Nacar Topcu, Kişisel Arşivi. Not. Kahramanmaraşlı Fındık Üreticilerine Eğitim (2022) [Fotoğraf]. (<http://beyazgazete.com/video/webtv/ekonomi-2/kahramanmarasli-findik-ureticilerine-egitim-kahramanmaras-743880.html>).

Görsel 3.

Fındık Bitkisinin Görünümü (Nacar Topcu, 2022). Not. Nacar Topcu, Ş. (2022). Fındık Bitkisinin Görünümü [Fotoğraf]. Şeyma Nacar Topcu, Kişisel Arşivi.

Katılımcılara yöredeki fındığın Karadeniz fındığından farkı sorulduğunda; yörede yetişen fındığın kabuğunun daha sert, içinin daha dolgun ve daha az yağlı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yöredeki fındığın kabuğu sert olduğu için kolay kolay çürümeyeceği bilgisi de eklenmiştir. Yörede son on yıldır Kalekaya fındığının (Ayı fındığı) yanı sıra Karadeniz fındığı da yetiştirilmektedir. Karadeniz fındığı

daha yağlı ve kabuğu daha incedir. Karadeniz fındığının kabuğu daha ince olduğundan daha kolay kırılmakta ancak kış aylarında çürümeye daha yatkın olmaktadır (Tablo 2 & Görsel 4).

Yörede fındık "çelik" adı verilen bir ölçü birimi ile tartılarak satılmaktadır. 1 çelik 6.5 kg, 2 çelik 13 kg gelmektedir. 2 çelik ise 1 grata

Tablo 2.

Katılımcıların Fındığın Geçmişi ve Yapısı İle İlgili Düşünceleri

Fındık Üreticileri	Fındık üretiminin geçmişi hakkında bilgi verir misiniz?	Yöredeki fındığın Karadeniz fındığından farkı nedir?
K-1	Yöreye fındık ilk olarak Biricik ailesi tarafından getirilmiştir. Geçmişte Karadeniz tarafına çalışmaya gittikleri ve oradan çitilini getirip buraya diktikleri ve çoğaldığını biliyoruz.	Yöremizdeki fındık daha az yağlı, kabuğu daha sert ve daha dolgunudur.
K-2	Babalarımızdan, dedelerimizden bu yana fındık üretimi yapılmaktadır. En az 70–80 yıllık bir geçmişi vardır.	Yörede yetişen fındığın kabuğu sert olduğu için içerisine kurt falan giremez ve bu nedenden asla çürümez. Karadeniz fındığının kabuğu incedir.
K-3	Ben kendimi bildim bileli burada fındık yetiştiriliyor. Atalarımız tarafından üretimi başlatılan fındık, şu an yörenin geçim kaynağı haline geldi.	Yöredeki fındığın kabuğu daha sert ve içi daha dolgunudur. Tat olarak ise Karadeniz fındığından daha lezzetlidir.
K-4	Ben doğduğumdan beri fındık üretimi yapılıyor. Dedelerimiz Karadeniz'e fındık toplamaya gitmişlerdi oradan çitilini getirip yetiştirmeye başlamışlardır.	Karadeniz fındığı daha yağlı ve kabuğu daha incedir. Yöremizin fındığı ise içi dolgun, kabuğu sert ve daha az yağlıdır.
K-5	Babam 80 yaşında, o zamandan beri fındık üretiminin yapıldığı söylenilmektedir. Yöreye ise ilk olarak Karadeniz Bölgesi'ne çalışmaya gidenler tarafından getirildiği bilinmektedir.	Karadeniz fındığının kabuğu daha incedir. Bu nedenle daha çabuk bozulur. Yörenin fındığı daha sert olduğundan hiç bozulmaz.
K-6	Çok eskiden beri fındık üretimi yapılmaktadır. Dedelerimiz tarafından fındık fidanı yöreye dikilmiş ve o zamandan beri de devam etmiştir. Bir 100 yıllık geçmişi var diye düşünüyorum.	Yöremizde yetiştirilen fındığın kabuğu daha sert ve içi daha dolgunudur. Karadeniz fındığı ise daha yağlı ve kabuğu daha incedir. Ancak domuz bahçeye girip her ikisini de yiyor.

Görsel 4.

Kalekaya (Ayı Fındığı), Karadeniz Fındığı ve Çelik'ten Görünüm (Nacar Topcu, 2022). Not. Nacar Topcu, Ş. (2022). Kalekaya (Ayı Fındığı), Karadeniz Fındığı ve Çelik'ten Görünüm [Fotoğraf]. Şeyma Nacar Topcu, Kişisel Arşivi.

tekbül etmektedir. Katılımcılar ürettikleri fındıkları grat olarak tartıp depoladıklarını ve sattıklarını dile getirmiştir. Yöredeki fındık üreticileri yaşlıların çelik hesabı ile gençlerin ise kg bazında fındık satın aldıklarını ifade etmiştir. Bu durumun alışkanlıkları uygulamaktan geldiğini ve yaş gruplarında farklılık oluşturduğu görülmektedir. Fındık üreticileri yörenin temel geçim kaynağının fındık olduğunu ve bunun dışında bağ-bahçe tarımıyla birlikte az da olsa küçükbaş hayvancılık (keçi yetiştiriciliği) faaliyetinin yapıldığını belirtmişlerdir.

Yöredeki fındık üreticileri geçimlerini yeterli ölçüde fındıktan sağlayıp sağlamadıkları sorularına sadece fındık tarımından sağlamadıklarını ve özellikle Adana, Mersin, Osmaniye ve Amasya gibi illere de tarım işçisi olarak gittiklerini belirtmiştir. Katılımcılar yöre halkının mevsimlik olarak Adana, Osmaniye ve Mersin'e bahçe işlerine (seracılık) özellikle de Narenciye için gittiklerini söylemişlerdir. Amasya'ya ise domates işine gittiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca yöre halkının kış aylarında Maraş merkeze gidip fabrikada çalıştıklarını, sadece fındık üretimiyle geçimlerinin mümkün olmadığına değinmişlerdir (Tablo 3).

Fındık üreticilerine geçen yıl ve bu yılki fındık fiyatlarının ne kadar olduğu sorulduğunda; 2021 yılında kabuklu fındığın kilosunun 30–35 tl olduğu, 2022 yılında ise 50–55 tl arasındaki fiyatlara sattıklarını söylemişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu

2022 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın belirlemiş olduğu fındık fiyatına (54 TL) göre fiyatların gayet yeterli olduğunu dile getirirken, bazı üreticiler ise fındık bitkisinin bakımının ve işçiliğinin zor olduğunu söyleyerek fındık fiyatlarını yeterli bulmamıştır. Fındık bitkisinin düzenli olarak budanması, sulanması ve diplerinin temizlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde fındık ağacı stres yaşayarak, verimi ve kalitesi olumsuz yönde etkilenir (Tablo 3).

Katılımcılar fındık yetiştiriciliğinin yöre halkına gelir ve yeni istihdam olanakları sağlayacağını, yöre halkının kendi kültürünü muhafaza etme ve sahiplenme bilincinin oluşması noktasında kilit rol oynadığını belirtmişlerdir. Kalekaya'da yıllardır üretimi devam eden fındık meyvesi, zamanla yörenin önemli geçim kaynağı haline gelmiştir. Atalarından beri fındık yetiştiriciliğiyle uğraştıklarını dile getiren fındık üreticileri, kendilerinden sonraki nesillerin de bu üretimi devam ettirmelerini istemektedirler. Ancak gençlerin yörede yaşamak istemediklerini, çiftçilikle uğraşmaktan kısa yoldan işlerinin başına geçme istekleriyle göç ettiklerini söylemişlerdir.

Katılımcılara yöredeki fındık tarım alanlarının genişletilmesi yöreden göçü azaltır mı sorusu sorulduğunda; neredeyse tamamı azaltmayacağını söylemiştir. Yörenin yeteri kadar tarım arazisi olmadığından böyle bir durumun şu an için mümkün olmadığı

Tablo 3.

Katılımcıların Fındık Bitkisinin Ekonomik Boyutu İle İlgili Düşünceleri

Fındık Üreticileri	Yöre halkı geçimini yeterli ölçüde fındıktan sağlıyor mu? Sağlamıyor ise başka hangi işleri yapıyor?	Geçen yıl ve bu yılki kabuklu fındık fiyatları ne kadar? Fiyatların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
K-1	Hayır, yörede fındık üretimi önemli bir gelir kaynağı ama yalnızca fındıktan insanların karnı doymaz. Gençler çevre illere (Adana, Osmaniye, Gaziantep, Amasya vs.) tarım işçiliğine gidiyor.	Geçen yıl 30 tl idi. Bu yıl 45–50 tl. Geçen yıl yeterli değildi ama bu yıl fiyatlar daha iyi.
K-2	Hayır, sağlamıyor ek iş yapıyorlar. Dışarıya tarım işçisi olarak gidenler var. Ayrıca kışın da maraş merkeze gidip fabrikada çalışanlar var.	Geçen yıl fındık fiyatı 30–35 tl idi. Bu yıl ise 50-55 tl'ye satılıyor. Bu yılki fındık fiyatı idealdir.
K-3	Geneli sağlıyor ama yine de dışarıya çalışmaya giden fazladır. Yörenin insanları Adana, Mersin, Osmaniye gibi çevre illere bahçe işlerine gitmektedir.	Geçen yıl 35–40 tl'ye satılan fındık, bu yıl 50–55 tl'ye satılıyor. Fiyat bence gayet yeterlidir. Cumhurbaşkanı da zaten 54 tl olarak açıklamıştı.
K-4	Hayır sağlamıyor. Mevsimlik işçi olarak Adana'ya portakala, Amasya'ya domates dikmeye gidiyorlar.	Geçen yıl fındık fiyatı 30–35 tl iken bu yıl 50 tl olmuştur. Fındığın işçiliği çok fazla olduğundan ben fiyatları yeterli bulmuyorum.
K-5	Hayır kesinlikle sağlamıyor. Yörenin insanları dışarıya tarım işçisi olarak özellikle Adana'ya Narenciye işine ve Amasya'ya domates işine gidiyor.	Geçen yıl kabuklu fındık fiyatı 30–35 tl iken bu yıl 50 tl olmuştur. Bu yıl belirlenen fındık fiyatları ile hemen hemen aynı olduğu için bence yeterlidir.
K-6	Hayır sağlamıyor. Yazın yörede fındık toplama işi oluyor bunun dışında kışın kimse kalmaz. Genelde çevre illere bahçe işlerine (sera) gidiyorlar.	Geçen yıl 35–40 tl olan fındık fiyatları bu yıl 50 tl olmuştur. Fındık bitkisinin bakımı zor olduğundan daha yüksek fiyatlara satılabilir. Ben fındık fiyatlarını yeterli bulmuyorum.

ifade edilmiştir. Yörenin topoğrafya şartları tarım arazilerinin genişletilmesine müsaade etmemektedir. Katılımcılar yörenin bir tarafının ormanlık, diğer tarafının bayır ve kepir alan olduğunu ifade etmiştir. Mevcut tarım arazilerinin daha fazla genişletilemeyeceği kanaatindedir. Ancak yörede aile bireylerine bölünen tarım topraklarının, tarımsal verimliliği artırmak için toplulaştırma yoluna gidilmesi gerektiğini düşünmektedirler (Tablo 4).

Katılımcılara fındık tarımının geliştirilmesi adına yerel yönetimlerden herhangi bir destek aldınız mı? sorusu sorulduğunda; birkaç defa ilaç ve gübre desteği aldıklarını onun dışında herhangi bir desteğin söz konusu olmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcılar devletin ilaç, gübre ve fidan desteğinde bulunması halinde fındık üretimi dışında ceviz, kivi, elma, erik, kiraz, armut ve üzüm yetiştiriciliği de yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca son iki yıldır fındık yetiştiriciliğiyle beraber kivi ve cevizin de üretimi devletin ilaç ve gübre desteği vermesi üzerine ekonomik katkı sağlamaktadır. Katılımcılar devletin gübre desteği vermesinin üreticileri teşvik ettiğini ve fındık meyvesi başta olmak üzere diğer meyvelerin de yetiştirilmesinde destekleyici faktör olacağını belirtmiştir. Ancak yörede tarımı yapılan diğer ürünlerin fındığa alternatif oluşturmaya şu an için uzak olduğunu söylemişlerdir (Tablo 4).

Fındık bitkisini yetiştirmenin zorlukları hakkında görüşlerini dile getiren katılımcılar, fındık bahçesine domuz girdiği zaman her iki türü de ayırt etmeden yediğini ve gece domuz istilasından korumanın hayli zor olduğunu ifade etmişlerdir. Böyle bir durum olduğu için gece bahçelerini beklemek zorunda kaldıklarını söylemişlerdir. Ayrıca fındık ağaçlarının düzenli olarak budama işlemine tabi tutulması ve diplerinin temizlenmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Fındık bitkisi diplerinden sürekli olarak filiz verdiği için temizliği önemlidir. Fındığın diğer meyvelere nazaran bakımının daha zor olduğunu ve düzenli olarak budama, ilaçlama ve sulamanın yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca fındık ağacının dalları ince olduğundan hasat zamanında çırpma işlemi uygulanmamaktadır. Fındık üreticileri mahsullerini ağaca merdiven dayayarak elleriyle tek tek topladıklarını, bu durumda biraz zahmetli olduğunu vurgulamışlardır. Bu şekilde yapılan hasatta dikkat edilecek en önemli husus dalların birbirine sürtünmemesi, gelecek yılın mahsulünü oluşturacak olan dal, dalcık ve tomurcukların dökülmemesi için sıyırma şeklinde toplamanın yapılmaması gerektiğidir (Tablo 5).

Katılımcılar; genel olarak fındık tarımının yörenin en önemli geçim kaynağını oluşturduğunu, yaz dönemi gibi kısa bir süre zarfında iyi bir gelir elde edeceği başka bir tarımsal faaliyetin olmadığını, fındık yetiştiriciliğini büyüklerinden öğrendiklerini ve unutulmasını istemediklerini söylemişlerdir. Ayrıca devletin yöre halkına gerekli desteği sağlayarak fındık üretiminde sürdürülebilirliğin mümkün hale geleceğini ifade etmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Kalekaya Mahallesi bulunduğu coğrafi konumu itibarı ile fındık bitkisinin Akdeniz Bölgesi'nde yetişebildiği ender mekânlardan biridir. Kalekaya'nın komşusu olan Sadıklı, Gölpınar ve Çokran Mahallelerinde de fındık üretimi sınırlı şekilde de olsa yapılabilmektedir. Fındık bitkisinin kültürü için önemli etmenlerden olan yağış miktarının mevsimlere düzenli dağılımı önem arz etmektedir. Yörede 2011'de 272 ton fındık üretimi yapılırken, yağışların az olması nedeniyle 2020'de üretim 41 tona kadar gerilemiştir. Ayrıca katılımcılar 2020 yılında ortaya çıkan COVID-19 pandemi sürecinin fındık bahçesinde çalışma ve ulaşım koşullarını olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Fındık üreticileri geçmişten bu yana fındık üretimini devam ettirdiklerini ve fındık yetiştirmenin inceliklerini çok iyi bildikleri için bu ürünün yerini uzun yıllar başka bir ürünün alabileceğini düşünmediklerini söylemişlerdir. Ancak fındık yetiştiriciliğinin devam etmesi noktasında fındığın diğer meyvelere nazaran bakımının daha zor olduğunu ve düzenli olarak budama, ilaçlama ve sulama yapılmasının gerekli olduğunu dile getirerek devlet desteğinin kaçınılmaz olduğunu vurgulamışlardır. Yörede yerel yönetimlerin desteğiyle son yıllarda ceviz ve kivi tarımının yapılıyor olmasının fındığa alternatif ürünlerin de yetiştirildiğini göstermektedir. Katılımcılar bu ürünlerdeki devlet desteği devam ettiği takdirde üreticileri teşvik edeceğini ve fındık meyvesi başta olmak üzere diğer meyvelerin de yetiştirilmesinde destekleyici faktör olacağını belirtmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda bazı kelimelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda fındık yetiştiriciliğinin devam ettirilmesi hususunda eğitim, reklam ve pazarlama, turizmin rolü, tarıma teşvik, nesillere aktarım gibi kelimeler üzerinde

Tablo 4.
Katılımcıların Fındık Bitkisinin Geliştirilmesi Konusundaki Düşünceleri

Fındık Üreticileri	Yörede fındık tarımının genişletilmesi göçü azaltır mı?	Yörede fındık tarımının geliştirilmesi adına yerel yönetimlerden destek aldınız mı?
K-1	Azaltacağını düşünmüyorum. Çünkü yörede yeterli tarım arazisi mevcut değil. Ayrıca fındık üretimi mevsimlik olarak yapılan bir faaliyet olduğundan dışarıya göç yine olacaktır.	Evet, bir defa 2019 yılında verdikleri ilaç ve gübreyi bir sonraki yıl kullandım.
K-2	Çok fazla azaltacağını zannetmiyorum. Bir tarafı ormanlık, bayır ve kepirli alan olduğundan yeterli bir tarım arazisi yoktur.	2019 yılında devlet bir defa ilaç ve gübre verdi. Daha sonra devam ettirmede. Kalekaya suyun bol olduğu bir alan. Devlet her yıl destek verse üretim daha fazla olur.
K-3	Fındık tarımı arttırılrsa göç azalacaktır tabii. Yöremiz suyun bol olduğu bir yer. Ama fındık dikiminin daha fazla yapılacağı bir arazi mevcut değil.	Devlet ilaç ve gübre verdi. Fidan vermesine de zaten gerek yoktur. Çünkü fındık ağaçları dipten sürekli olarak ışık verdiği için onları alıp başka yerlere dikebiliyoruz.
K-4	Yörede fındık tarımı daha fazla yapılırsa göç azalır diye düşünüyorum. Ancak tarım arazilerimizin yeterli olmaması da bir sıkıntı oluşturabilir.	2019 yılında bir defa gübre desteği verdiler ama bir faydasını göremedik. Çünkü ertesi yıl yağışlar az olunca gübre de fındıkları yaktı ve üretimin düşmesine sebep oldu.
K-5	Fındık üretimi arttırılrsa göç azalacaktır. Ancak yöremizin yeterli arazisi olmadığından insanlar farklı geçim kaynaklarına yöneliyor.	Sadece gübre desteği alıyoruz. Başka bir destek almıyoruz.
K-6	Evet, azaltır belki ama fındık tarımını genişletebilecek bir arazi yok. Hazineye ait olan ormanlık alan var. Diğer yerler de zaten bayır.	Şu an hiçbir destek almıyoruz. Bir defa sadece gübre desteği almıştık.

Tablo 5.
Katılımcıların Fındık Bitkisi ve Diğer Tarım Ürünleri İle İlgili Düşünceleri

Fındık Üreticileri	Fındık yetiştirilmenin ne gibi zorlukları vardır?	Yörede fındık dışında hangi tarım ürünleri yetiştirilmektedir?
K-1	Bakımı ve işçiliği zor. Sürekli olarak ilacı, gübresi verilmeli ve dipleri temizlenmelidir.	Şu an yöreye 2000 tane devlet destekli ceviz fidesi aldık. Yine devlet destekli olarak 20 dönüm alana kivi dikildi. Bunların haricinde yöremizde elma, armut gibi meyveler de yetiştirilmektedir.
K-2	Fındık biraz zahmetli iştir. Gübreleme, budama, sulama ve diplerini çapalama işlemleri yapılır. Diplerinden çok fazla filiz verdiği için sürekli olarak temizlenip başka yerlere dikilir.	Fındık dışında bağ-bahçe tarımında birçok meyve yetişir. Kivi, ceviz, kiraz, elma, armut gibi ürünlerin tarımı yapılmaktadır.
K-3	Fındık tek tek elle toplanıldığı için biraz uğraştırıcıdır. Dalları ince olduğu için çırpma işlemi uygulanmaz. Bunun haricinde budaması, sulaması, gübrelemesinin düzenli olarak yapılması gerekiyor. Özellikle diplerinden çok filiz verdiği için temizlenmesi önemlidir.	Devlet ceviz ve kivide destek verdiği için son yıllarda bu meyvelerin dikimi yoğunlaştı.
K-4	Yörenin arazisi bayır ve eğimlidir. Bu nedenden fındık bahçelerinde temizliği, budamasını ve gübrelemesini yapmak pek kolay değildir. Ayrıca fındığın dalları ince olduğundan silkeleme olmadan elle toplanır, bu da yorucu bir işlemdir.	Devlet desteklediği için iki senedir kivi yetiştiriliyor. Ayrıca ceviz, elma, armut, kiraz gibi meyvelerin de tarımı yapılmaktadır. Buranın yükseltisi fazla olduğundan zeytin pek yetişmiyor.
K-5	Fındığın bakımı cevizden daha zordur. Sulaması, diplerinin temizliği, gübrelemesi gibi işlemlerin uygulanması gerekiyor.	Ceviz, kivi, incir, elma, erik, kiraz ve üzüm yetiştirilmektedir. Fındığa alternatif olarak ceviz ve kivi ön planda yer almaktadır.
K-6	Fındığın bakımı biraz zor. Diplerinden sürekli filiz verdiği için temizlenip budanması gerekmektedir. Dahası düzenli olarak ilaçlama ve gübreleme de yapılmalıdır.	Devlet destek verdiği için yeni yeni kivi yetiştirilmeye başlandı. Yörede bağ-bahçe tarımı yapılmakta ve ceviz, elma, erik, kiraz, armut gibi meyveler ekilip biçilmektedir.

ortak bir görüşe varmışlardır. Özellikle “Eğitim” “Turizmin Rolü” “Reklam ve Pazarlama” konuları üzerinde hemen hemen her katılımcının durduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar en büyük sorunun çiftçiliğin korunmaması, ekonomik sıkıntılar ile birlikte eğitim ve tanıtım eksikliği olduğuna dikkat çekmektedir. Bu sorunların giderilmesi noktasında katılımcılar yapılan çalışmalarla birlikte planlamanın önemli olduğuna, tarımın bu değerlerin devamlılığı konusunda önemli bir sektör olduğuna, eğitim ve teşviklerle problemlerin ortadan kalkabileceği üzerinde durmuşlardır.

Yöredeki fındık üreticileri genç nüfusun tarımsal üretimde katma değer yaratması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmada katılımcı olarak belirlenenler dâhil yükseköğretim mezunu fındık üreticiliği yapan bulunamamıştır. Fındık üreticileri gençlerin yüksek ücret beklentilerinden dolayı yörede yaşamadıklarını ve şehir merkezine göç ettiklerini söylemiştir. Kırsal alan olan yörede yükseköğretim mezunu genç nüfusun korunmasına yönelik destekleyici projeler geliştirilmeli ve devam ettirilmelidir. Bu bağlamda yöreye gelecek uzman kişilerin yöre halkını bilinçlendirme noktasında planlamaların yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Öztürk ve ark. (2019)'nın yaptığı çalışmada fındık üreticilerin bir araya gelerek bir kooperatif oluşturması gerektiği ve üretim, işleme, pazarlama faaliyetlerinde bulunarak ürünlerini kıymetlendirip üreticilerin refah seviyesini arttırabileceği üzerinde durulmuştur. Kalekaya mahallesinde de katılımcıların geçimlerini sadece fındık tarımından sağlayamadıkları, özellikle Adana, Mersin, Osmaniye ve Amasya gibi illere istihdam için gittikleri belirlenmiştir. Kalekaya'da istihdamın artırılması adına etkili bir tanıtım politikasının geliştirilmesi ve fındığı işleyip mamul hale getirecek mikro işletmelerin kurulması önem taşımaktadır. Bu işletmeler sayesinde üreticiler fındık kırma, kavurma ve paketleme gibi işlemleri gerçekleştirerek gelirlerini arttırabilir. Ayrıca fındığın tarımsal üretim noktasından nihai tüketicinin eline geçene kadar geçen hizmet akışında yer alan tüm ticari faaliyetlerde fındık üreticilerinin kazanç sağlaması desteklenebilir.

Dalgın ve ark. (2016)'nın çalışmasında kırsal turizm ile ilgili turistik çekiciliklerin ön plana çıkmasını sağlayacak yöresel ürünlerin sergilendiği ve yöreye özgü özel etkinliklerin yapıldığı festivallerin kırsal turizmin tanıtımı açısından önemli olduğu ifade edilmiştir. Kalekaya mahallesinde de fındık hasat şenliklerinin yapılıyor olması, yerel yönetimlerin fındık üretimini desteklediğini göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca yörede yapılan fındık hasat şenlikleri yörenin tanıtımına ve yörede kırsal turizmin gelişmesine de katkı sağlayabilecektir.

Tarım ve kırsal kalkınmanın gerekli standartlara ulaştırılmasına yönelik çalışmalar zamanla daha fazla önem kazanmıştır. Tarım politikaları içinde kırsal kalkınmanın her geçen gün öneminin arttığı görülmektedir. Türkiye kırsala yapılacak destek ve yatırımlarla güçlü bir kırsal kalkınma yakalamayı hedeflemektedir (Bahtiyar, 2014). Fındık tarımında öne çıkan Kalekaya mahallesinde de tarım politikaları kapsamında kırsal kalkındırmaya yönelik projeler üretilmelidir. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)'nın İPARD programı kapsamında desteklenen iller arasında Kahramanmaraş'ta yer almaktadır. Kahramanmaraş'ta TKDK destekleriyle kırsal mekânların geliştirilmesi hedeflenmektedir. Son yıllarda il genelinde 350 projeye 120 milyon TL'lik hibe desteği ile 240 milyon TL'lik yatırım programı gerçekleştirilmiştir (Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, 2022). TKDK desteği ile üretilen projelerle Kalekaya Mahallesi'ndeki fındık üretiminin de geliştirilmesi ve teşvik edilmesi sağlanabilir. Kalekaya yöresindeki fındık üreticilerinin karşılaştığı problemler arasında başta mazot ve gübre olmak üzere girdi maliyetlerinin yüksek olması yer almaktadır. Eryılmaz ve Kılıç (2019) çalışmalarında Türkiye'nin fındık üretim maliyetini düşürerek kaliteyi artırması gerektiği ve organik fındık üretimiyle ürün yelpazesini genişletmek zorunda olduğunun vurgulanması çalışmayı destekler niteliktedir. Bu durumda fındık üretim sürecinde maliyetlerin azaltılması açısından devlet desteğinin arttırılması önerilebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – N.K.; Tasarım – Ş.N.T.; Denetleme – N.K.; Kaynaklar – Ş.N.T.; Malzemeler – Ş.N.T.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – Ş.N.T.; Analiz ve/veya Yorum – Ş.N.T.; Literatür Taraması – Ş.N.T.; Yazıyı Yazan – Ş.N.T., N.K.; Eleştirel İnceleme – Ş.N.T., N.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – N.K.; Design – Ş.N.T.; Supervision – N.K.; Resources – Ş.N.T.; Materials – Ş.N.T.; Data Collection and/or Processing – Ş.N.T.; Analysis and/or Interpretation – Ş.N.T.; Literature Search – Ş.N.T.; Writing Manuscript – Ş.N.T., N.K.; Critical Review – Ş.N.T., N.K.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors did not receive any financial support for this study.

Kaynaklar

- Bahtiyar, K. (2014). Kırsal kalkınma uygulamaları üzerine bir değerlendirme: Tkdk (tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme kurumu) örneği. *Seçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 28. Sayı, 306–324. [CrossRef]
- Baş, T., & Akturan, U. (2017). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Bayhan, Ü. B. (2018). *Kahramanmaraş Onikişubat ilçesi dağlık bölgelerinin ekoturizm potansiyeli ve turist profiline belirlenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Brinkmann, S. (2018). *The interview*. Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research içinde* (ss. 997–1038). SAGE Publications, Inc.
- Dalgın, T., Atak, O., & Çeken, H. (2016). Festivallerin bir kırsal turizm çekiciliği olarak önemi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 47, 1179–1184. [CrossRef]
- Doğanay, H. (2012). Türkiye fındık meyvacılığındaki yeni gelişmeler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 1–27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2455/31265>
- Eryılmaz, A. G., & Kılıç, O. (2019). Türkiye'nin organik fındık üretimi ve ihracatındaki gelişmeler. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3, 41–54. <https://www.researchgate.net/publication/337415197>
- Esen, F., & Avcı, V. (2020). Berit dağları'nda (Kahramanmaraş) litolojik ve jeomorfolojik faktörlerin bitki örtüsünün dağılışına etkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(3), 664–685. [CrossRef]
- Johnson, B., & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar*. Eğiten Kitapçılık.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim Araştırmalarında paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68–86. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tushad/issue/31792/350444>
- Kaya, E., Agca, M., Adıgüzel, F., & Çetin, M. (2019). Spatial data analysis with r programming for environment. *Human and Ecological Risk Assessment: An International Journal*, 25(6), 1521–1530. [CrossRef]
- Kızılkaya, O. (2018). XX. yüzyılın başlarında Türkiye'de fındık üretimi ve ticareti. *Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi*, 2(2), 119–129. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anadoluiid/issue/39759/466505>
- Maraş Medya Merkezi. (2022). <https://www.marasmedyamerkezi.com>
- Müdürlüğü, M. G. (2022). İllere ait mevsim normalleri. Resmi İstatistikler. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceleristatistik.aspx>
- Öztürk, D., İslam, A., & Cangi, R. (2019). Ordu ili Ünye ilçesinde fındık işletmelerinin mevcut durum analizi ve beklentileri. *Akademik Ziraat Dergisi*, 107–114. <https://www.researchgate.net/publication/338790597>
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK). (2022). <https://www.tdk.gov.tr>
- Tarım ve Orman Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü. (2022). *Mayıs*. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr>
- Toroğlu, E., & Kılınç, N. (2020). *Kalekaya mahallesi*. In İ. Solak (Ed.), *Kahramanmaraş ansiklopedisi* (ss. 398–399). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). <https://www.tuik.gov.tr>
- Ünyenethaber. (2022). *TMO Fındık Almaya Başladı*. <https://unyenethaber.com>
- Varol, Ö., & Tatlı, Â. (2003). Çimen dağı (Kahramanmaraş)'nın Floristik özellikleri. *Ekoloji*, 12(46), 17–28. <https://hdl.handle.net/20.500.12438/660>
- Yapar, K. (2008). *Doyumsuz Güzellikleri İle Karadeniz'in İncisi "Giresun"*. Kültür Ofset Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yurtoğlu, N. (2018). Türkiye Cumhuriyeti'nin üretimi ve Ticaretiyle dünyada en önde yer alan Mahsulü: Fındık (1923–1950). *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5(18), 182–209. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/620035>
- Zaman, M. (2004). Türkiye'de fındık bahçelerinin coğrafi dağılışı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı, 9(11), 49–92. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2452/30961>
- Zengin, M., & Özbahçe, A. (2014). *Bitkilerin iklim ve toprak istekleri*. Atlas Press Akademi.